

Za gospodarje

Maribor, dne 7. avgusta 1935.

Fr. Grm:

Naše sadjarstvo.

(Konec.)

Negovanje sadnega drevja na Tirolskem.

Kar se negovanja sadnega drevja tiče, moram omeniti, da sadno drevje na južnem Tirolskem letno petkrat škropijo in štirikrat žveplajo. Vsako drevo ima kolobar v premeru 4 m, kjer ne sme rasti nikdar trava. Ta kolobar 4–5 krat okopavajo na leto. To pa radi tega, da dobe korenine dovolj zraka, vlage in hrane, kar je za kakovost pridelka velike važnosti. Omeniti moram, da sem videl tam nasad »Balsen« v Lana pri Meranu. Bilo je šest oralov sorte »Beli zimski kalvil«; drevesa so bila polustebolata, od daleč je zgledalo nekako čudno, ko pa pridem bliže, vidim, da je čez vsak sad (jabolko) nataktnjen tulec iz pergamentnega papirja, to pa radi tega, da ose ali drugi mrčes ne izjeda in pokvari plodu. Vrsto »Beli zimski kalvil« so takrat prodajali komad 1a po 2 K od drevesa.

Takrat je bil običaj, da na mizi bogalaša ali plemenitaša na Dunaju ne sme manjkati jabolko »Beli zimski kalvil«. V Petrogradu je igral slično vlogo »Tirolski rožmarin«. Značilno je tudi dejstvo, da na južnem Tirolskem pridelovanje pri nas tako priljubljenega sadjevca ali jabolčnika ne poznajo. Tam vsako jabolko, ki pade na zemljo, na licu mesta segnije, ker ga nihče več ne pobere, če je še tako lepo.

V sadonosnikih so na Tirolskem v ravni vrsti po 20 m druga od druge, vmes pa pridelujejo krompir, koruzo, seno in vse, kar rabijo za domače potrebe. Če bi bili pri nas vsi travniki zasajeni s sadnim drevjem, bi nesli več dobička in bi dostikrat rešili pridelek sena pred sušo.

Tam je glavni pridelek lepo sadje, kar je vir dohodkov. Tirolskemu sadjarju je

glavno, da pridelava dosti in lepih jabolk, vse drugo je postranski pridelek.

Pri nas je ravno naroba.

Mi gledamo, da pridelamo dosti krme, če je sadja — dobro, če ga pa ni — tudi prav. To je ravno napačno, tega se bodo morali ljudje odvaditi, če hočejo dvigniti pridelek sadja. Tukaj bi trebalo začeti z vztrajnim delom in poukom. Potrebno bi bilo, da se napravi v vsaki vasi ali fari pri enem posestniku v tem smislu negovan sadovnjak za zgled.

Začeti bo treba s pravilnim obrezovanjem in negovanjem sadnega drevja; brez tega ne bomo imeli uspehov, ki si jih želimo.

Če opazuješ pri nas sadjerejo zadnjih deset let, moraš priznati, da nazadujemo.

Pobude od zgoraj manjka.

Ni pa tudi nikogar, ki bi šel ljudstvu na roko, mu dajal navodila itd. Poprej so bili v vsakem okraju tako zvani viinarski instruktorji, ki so imeli nalogo, obiskovati vasi in fare in dajati ljudstvu pouk in nasvete. Sedaj vsega tega ni. Kako potrebno bi bilo, pokazati ljudem na licu mesta, kako se drevo snaži in obrezuje. Kako žalosten je danes pogled na marsikateri lepi, a zanemarjeni sadonosnik!

Pred dnevi sem govoril z nekim nadučiteljem iz Slovenskih goric, ki mi je tožil, kako bridko je sedaj, ker ni od nikoder koga, da bi ljudstvo malo poučil in dal pobudo. Vsi se čutijo neko zapuščane. Povedal mi je, da je prošil lani oblast, naj pošlje veščaka v tisti kraj. So mu tudi obljubili. Pozneje je pa dobil obvestilo, da je tisti okoliš preveč oddaljen od železnice. V tem oziru bi bilo treba nekaj ukreniti, da dobi ljudstvo veselje in da vidi, da se nekdo zanima zanj in za njegov dobrobit. Potrebno bo, da se oblast pobriga, da se stvar nekaj izboljša in zdravi iz zimskega spanja.

Naše sadjarstvo in trgovina s sadjem.

Kako lepo v zadnji številki »Slov. gospodarja« opisuje g. Grm, kako naj sadje obiramo in za prodajo pripravimo; ta gospod ima veliko izkušenj s Tirolske. Saj je to pri nas vse lahko izvedljivo. Mi bomo z žametnimi rokavicami sadje obirali, v svilo po ameriškem načinu pakali — če bomo le sigurni, da sadje po rentabilni ceni tudi prodamo.

Le pogledimo si primer, ko so pred nekaj leti po vsej Sloveniji začeli hmelj saditi. Kmet, ker si je mislil, da bo za svoj trud dobro plačan, je šel po več ur daleč nasade gledat in strokovnjake poslušat. Mislil si je, da je hmeljeva sadika njegov zveličar. Kako silno se je pa jezil naš hmeljar, ko ni mogel hmelja več prodati. V glavnem gre našemu kmetu za kruh in pa za denar.

Naša dravska banovina se lahko s sadjarstvom ponaša bolj kakor vse druge banovine naše države, ker je pri nas najbolj razvito. Storimo vse, kar nam strokovnjaki in izkušeni sadjarji svetujejo, pa kaj vse to pomaga, ko pa nam še do danes ni ljubi Bog dal človeka, kateri bi nam znal sadno trgovino urediti. Za naš sadni pridelek vsi drugi barantajo kakor za medvedovo kožo in se hočejo na račun producenta okoristiti. Saj je to stara stvar, da hočejo vsi dobro živeti na kmetov račun.

O sadni trgovini se zelo veliko pregovarja in zboruje, toda brez producenta, ki nima na taka zborovanja dostopa.

Komaj 21. julija smo se zbrali producenti kot delegati sadjarskih in kmetijskih podružnic na banovinski vinarski šoli k posvetovanju o sadni trgovini. Na tem sestanku smo določili, da bomo od merodajnih činiteljev kot kmetje-producenti zahtevali, da se sadna trgovina uredi tako, da bo trgovec-izvoznikar-inozemec lahko naravnost od nas sadjarjev kupil sadje, da mu damo lahko izvoznico in uverjenje lahko mi sadjarji, ne pa sadni trgovec-prekupec.

Zaradi razdelitve izvoznice naj bi se vprašali sadjarji-producenti, ker ti najbolj poznajo poštene trgovce in izvoznikarje. Preneha naj se z ribarenjem v temi!

Nadalje se je sklepalo, da se s pomočjo

kmetijskega oddelka kr. banske uprave ustanovi v Mariboru kot centru sadne trgovine stalen sadni sejem vsako jesen, kadar je sadna letina, da naj bi bila tu kot v centru najlepših sadnih pokrajin nekaka borza za sadno trgovino. Od tega bi imeli korist sadjarji, obenem pa tudi mesto Maribor, največ pa davčni urad.

Mihael Kovačič.

Odkod in kdaj smo dobili kulturne rastline.

Marsikdo, ki seje žitarice, ali pa sadi koruzo in krompir, ali se ukvarja s povrtinami, se morda nehote vpraša: odkod je prišlo vse to? Zato hočemo vsaj za važnejše kulturne rastline, ki so za nas življenjskega pomena, dati tozadeven odgovor.

Znano je, da so že Panonci in Noričani sejali **proso**, ki so ga — najbrž po Grkih — dobili iz Vzhodne Indije; **rž** (žito) pa iz male Tatarske, medtem ko je prišla pšenica iz zgornje Indije. **Vinska trta** se sicer že omenja v Noetovi dobi, toda prišla je iz Vzhodne Azije, pri nas pa se je začelo razvijati vinogradništvo — zlasti v Sremu — za vlade cesarja Proba (v drugi polovici III. stol. po Kr.). — Že v rimski dobi so bile prinesene k nam tudi razne vrste sadja, kakor: **jabolka** smo dobili iz Sirije, Egipta in Numidije preko Grčije in Italije; **orehe** iz Perzije preko Italije; **kostanj** iz Lidije (Mala Azija), **česenj** pa iz Jutrovega.

V dobi preseljevanja narodov so se udomačile v naših krajih **slive** in **buče** iz južnoruskih pokrajin. **Hmelj** pride v Evropo v VI. stol. po Kr. Domovina **redkve** pa je Kitajska. — Izza križarskih vojn so se udomačile pri nas **hruške pergemotke** in **»debele«** **slive** (Pflaumen); tudi **bob**, čegar domovina je ob Kaspiškem jezeru, so najbrž zanesli k nam že križarji. — V kasnem srednjem veku so začeli v naših krajih gojiti tudi **peteršilj**, ki je doma iz Egipta, in **špinačo**, ki so jo prinesli iz papeževe države (Sr. Italija).

Velika dobrota in v nekaterih pokrajinah glavna prehrana zlasti revnejšim slojem pa sta **koruza** in **krompir**. Oboje nam je dalo odkritje Amerike (1492), ki nam je dala razen omenjenih dveh kultur še **tobak** in **španski poper**, izmed živali pa samo — purana!

Koruzo imenujemo Slovenci tudi turščico, Nemci pa »turško pšenico«, kar pa ima zopet svoje zgodovinsko ozadje. Nedvomno so jo najprej začeli gojiti v predelih južno od Save in Donave (Bosna, Srbija, Hercegovina, kjer je za to izborna podnebje in ugodna tla). V tistih časih pa so navedene dežele spadale pod **turško** nadoblast. Odtod je bila pot najkrajša, da je prišla koruza tudi na Slovensko.

Druga enako važna rastlina je krompir, ali kot ga ponekod imenujejo »laška repa«. Zanesli so ga v Evropo leta 1586, vendar pri nas se je udomačil šele pred kakimi 200 leti.

Leta 1509 smo dobili **solato** (sabata herba l.); takrat sta bili znani samo dve vrsti, medtem ko jih sedaj poznamo že več ko petdeset.

Domovina **ajde** je Azija, ki je prišla preko Turčije v Italijo, odtod pa leta 1522 k nam.

Pred približno 250 leti pa sta obogatala naš rastlinski inventar **zelar** in »**jo-kajoča**« **vrba**.

V najnovejši dobi pa so razne »kmetijske družbe« začele skrbeti za nabavo sicer še nepoznanih, a za ljudstvo koristnih rastlinskih vrst. St. L.

Vprašanja in odgovori.

Žaljena čast. Gaj. Vaš offer vas je obdolžil pri gospodarju, da ste prodali gotovo količino rafije, dalje, da ste odstranili določeno količino škropiva za sadje in vas obdolžil tudi gotovih drugih stvari. Bojite se, da vam gospodar odtegne od plače ali da vam v primeru selitve da slabo izpričevalo ali pa, da vas požene iz hiše. Prosite pojasnila, kako boste kot reven viničar dokazali nedolžnost ter se obenem varovali gmotne škode. — Ako od dneva, ko ste zvedeli za obdolžitve, niso pretekli več kot trije meseci, potem lahko vložite zoper žalitelja-oferja tožbo zaradi neresničnih očitkov pri pristojnem okrajnem sodišču. Ker nimate denarja, si morate preskrbeti ubožno izpričevalo. To se dobi na ta način, da pri domači občini ali pa pri pristojni davčni upravi kupite potrebno tiskovino, ki se imenuje uverenje o imovinskem stanju ter stane 2 Din. To tiskovino morate potem predpisno izpolniti na ta način, da odgovorite na vsa vprašanja, ki

so tam zapisana. To tiskovino nato vi podpišete ter daste podpisati tudi svojemu hišnemu gospodarju. Ako slednji ne bi hotel podpisati, to ne vpliva na vrednost in pravilnost ubožnega spričevala. Tako napravljeno ubožno spričevalo (uverjenje o imovinskem stanju) mora potrditi domača občina. Ko boste vse to dosegli, morate še od pristojne davčne uprave preskrbeti potrdilo, koliko davkov plačujete. Ko boste to potrdilo dobili, morate stopiti na pristojno okrajno načelstvo (glavarstvo), kjer vam bodo potrdili na ta način napravljeno ubožno spričevalo. S tem spričevalom potem stopite na pristojno okrajno sodišče, kjer boste vložili zoper žalilca tožbo. Če pa je preteklo že več kot tri mesece, oziroma če nočete vložiti tožbe in hočete stvar zlepa urediti (kar je po našem mnenju edino pametno in pravilno), potem stopite osebno k svojemu gospodarju in mu razložite, kaj je resnica na očitanih in obdolžitvah, ki jih raznaša vaš offer. Prepričani smo, da bo gospodar sam znal presoditi, kdo ima prav in da vam slednji ne bo delal nobene krivice. Če boste stvar tako uredili, se vam ne bo treba bati, da vam odtegne pri plači in izžene iz hiše. Slabega spričevala pa vam v nobenem primeru isti ne sme izstaviti, ker je to po zakonu prepovedano.

Prošnja na državni svet. Šjj. Nekdo je bil v Avstriji kot slovenski nacijonalist preganjan in šikaniran ter trpi radi posledic še sedaj. Rad bi si ustvaril eksistenco ter je v tem oziru napravil že več prošenj, ki pa so bile vse zavrnjene. Če je utemeljil svojo prošnjo na uradniški zakon, je bila prošnja zavrnjena, ker ni zdrav; če je oprl prošnjo na zakon o invalidih, je bila prošnja zavrnjena, ker ni bil priznan za invalida; ako pa je oprl svojo prošnjo na zakon o dobrovoljcih, je bila ista prav tako zavrnjena. Tudi ni dobil mesto pogodbenega poštarja, za katerega je prosil. Želite vedeti, če bi se splačala prošnja na državni svet, ali celo na dvor, če bi ista uspela in kako jo je treba opremiti. — V vašem primeru je mogoče ugoditi prošnji le pod pogojem, kakor so navedeni v zakonih. Ako ne izpolnujete teh pogojev, potem mora biti vaša prošnja zavrnjena po zakonu. Ako ne zadostite zakonu o invalidih, potem ne morete biti deležni ugodnosti zakona, kakršnega daje zakon o invalidih, tako

tudi ne zakona o uradnikih ali zakona o dobrovoljcih. Če ste imeli vse pogoje za pogodbenega poštarja, bi mogli to sporočiti poštenu ravnateljstvu ali pa pristojnemu prometnemu ministrstvu. Prošnja ali pritožba na državni svet je v tem oziru brez koristi, prav tako na dvor, radi česar vam odsvetujemo, ker bi imeli s tem le nepotrebne stroške in trud, uspeh pa bi bil enak ničli. Sicer pa boste po svojih znanjih gotovo preskrbeli, da se morebiti vam storjene krivice popravijo.

Plačevanje rentnine. Bas. Radi bi se vknjižili na posestvo za posojilno terjatev, pa vprašate, če boste morali potem plačati davek od vknjižene vsote. — DAVEK, ki se mora plačevati od posojila, se imenuje rentni davek (rentnina). Tega mora plačevati vsakdo za vse one dohodke, ki niso obdavčeni s kakršnimkoli drugim davkom. Če vrednost dogovora, to je višina obresti ni vpisana v vknjižbi, jo določi davčni odbor s svobodno ocenitvijo. Ako bi tudi davčni odbor ne mogel ugotoviti višine obresti, se pa smatra, da imate dogovorjene 6% obresti. Od te davčne osnove je treba plačati 12% rentnine. — Na to državno rentnino pa pridejo še samoupravne doklade.

Razna obvestila.

Dol pri Hrastniku. V nedeljo, 14. julija je bil na Dolu pri Hrastniku občni zbor Kmetijske zadruga. Udeležilo se ga je veliko število zadružnikov, ki so z zanimanjem sledili vsem točkam dnevnega reda. Pri čitanju revizijskega poročila je prišlo do debate, da je nemogoče v tem pravcu uspešno delati, če člani nimajo zaupanja do načelstva in nadzorstva, ki ni uporabilo svojih pravic, da bi napravilo konec rušenju složnega dela med načelstvom in med nameščenici, ki imajo pravico pogodbe se držati in čast in dobro ime uživati. Zato je izzvenela zahteva vsega članstva po sklicanju izrednega občnega zbora, ki bo 25. avgusta s sledečim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora; 2. volitev načelstva in nadzorstva; 3. slučajnosti. Opazilo se je pri tem tudi še, da večina članov ne mara, da bi se belalo proti koristim Kmetijske zadruga napadanjem in podtikanjem na poslo-

vodkinjo zadružne gostilne. Zahteva odločno mir in prenehanje podtalnega prižadevanja oškodovati gospodarski dvig zadruga, ki jo članstvo drži in dvigniti hoče.

Selekcijsko društvo v Slovenski Bistrici priredi v nedeljo, 25. avgusta v Slovenski Bistrici kmetско konjsko dirko. Pripuščenji so mrzlo- kakor toplokrvni konji k vozni in jahalni dirki. Pričetek ob 14.30. Prijave sprejema do 18. avgusta načelnišvo selekcijskega društva v Slovenski Bistrici. — Odbor.

Cene in sejmska poročila.

Mariborski trg. Na mariborski trg dne 3. avgusta so pripeljali 29 komadov svinj; kmetje 34 vozov sena po 48—50 in pet slame po 25 Din. Jabolka 3—6, hruške 6—8, slive 5—8, marelice 12 do 14, breskve 12—16, inozemsko grozdje 8 do 10 Din. Perutninarški trg je bil dobro založen in so bile sledeče cene: kokoš 15—25, piščanci 15—45, gos 30—35, raca 38, domači zajec 5—30 Din.

Mariborski živinski sejem. Prignanih je bilo: 3 konji, 8 bikov, 70 volov, 185 kráv, 6 telet, skupaj 272 komadov. Povprečne cene za različne živalske vrste na sejmu dne 30. julija so bile sledeče: debeli voli 1 kg žive teže 3—3.75 Din, poldebili voli 2—2.50, plemenski voli 2 do 2.75, biki za klanje 2.25—3.50, klavne krave debele 2.25—3, plemenske krave 1.25—1.75, krave za klobasarje 1—1.25, molzne krave 2—2.50, breje krave 2 do 2.50, mlada živina 2.50—3.50, teleta 1 kg žive teže 3—4 Din.

Mariborski svinjski sejem. Na svinjski sejem 26. julija je bilo pripeljanih 165 svinj. Cene so bile sledeče: mladi prašiči 5—6 tednov stari komad 45—60 Din, 7—9 tednov 80—90, 3—4 mesece 100 do 150, 5—7 mesecev 180—200, 8—10 mesecev 250—300, 1 leto 380—480; 1 kg žive teže 4—5 Din, 1 kg mrtve teže 7.50 do 9.50 Din. Prodanih je bilo 56 svinj.

Mesne cene v Mariboru. Volovsko meso I. vrste 1 kg 8—10 Din, II. vrste 6—8 Din; meso od bikov, krav, telic 4—6 Din, teletje meso I. vrste 8—10 Din, II. vrste 4—6 Din; svinjsko sveže meso 1 kg 8 do 14 Din.